អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាលើការប្រានចោល ការផ្តល់សក្ខីកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ

អាន ហាញខុល

ថ្ងៃទី២២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣

បកប្រែដោយ ខុី សុជាតា

ដោយសារសវនាការលើភស្តុតាងជិតឈានដល់ការបញ្ចប់ អតីតមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមទាំងពីររូបនៅក្នុងសវនាការសំណុំរឿង០០២ដំណាក់កាលទីមួយ នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជា ឬសាលាក្តីខ្មែរក្រហមបានជូនដំណឹងទៅអង្គជំនុំជម្រះថា ជនជាប់ចោទលែងមានបំណងផ្តល់សក្ខីកម្ម ឬឆ្លើយតបសំណួរទាំងឡាយតទៅទៀតហើយ ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើសុំឲ្យអង្គជំនុំជម្រះទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទុយចេញពីការនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបរបស់ជនជាប់ចោទ ។

ជនជាប់ចោទទាំងពីរបានធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ និងនៅក្នុងឱកាសដ៏កម្រក្នុងការឆ្លើយតបសំណួរពីសំណាក់ចៅក្រម និងការផ្តល់សក្ខីកម្មពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ ជាញឹកញាប់ ជនជាប់ចោទតែងតែប្រានចោលការឆ្លើយតបសំណួរ ដោយលើកឡើងថា ខ្លួននឹងមានឆន្ទៈឆ្លើយលុះត្រាតែក្រោយពេលសហព្រះរាជអាជ្ញាបង្ហាញនូវការដាក់ភស្តុតាងរួចរាល់ ។ រហូតដល់ដើមខែកក្កដាកន្លងទៅនេះ យើងឃើញថា ជនជាប់ចោទទាំងពីរបង្ហាញឆន្ទៈខណៈដែលខ្លួនចូលរួមជាច្រើនថ្ងៃចំពោះការឆ្លើយតបសំណួរដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។

កាលពីដើមខែកក្កដានេះដែរ ជនជាប់ចោទ ខៀវ សំផន បានជូនដំណឹងថា ខ្លួនលែងមានឆន្ទៈក្នុងការផ្តល់សក្ខីកម្ម ឬក៏ឆ្លើយតបសំណួរដោយលើកឡើងនូវកង្វល់ចំនួនប្រាំចំណុចដូចតទៅ : ១) បញ្ជីមួយពីភាគីនានា និងពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីសំណួរនានា (តាមប្រធានបទ) ដែលត្រូវសួរទៅជនជាប់ចោទ ២) ស្រដៀងគ្នានេះដែរ បញ្ជីមួយពីភាគីនានា និងពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីឯកសារនានា ដែលជនជាប់ចោទទាំងពីរគេចង់ប្រើប្រាស់ក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោល ៣) រយៈពេលបីសប្តាហ៍សម្រាប់ត្រៀមរៀបចំដោយពុំមានសវនាការចាប់ពីពេលដែលមានបញ្ញត្តិស្តីពីបញ្ជីសំណួរ និងឯកសារ ៤) បញ្ញត្តិស្តីពីការដែលក្រុមមេធាវីការពារក្តីអាចចូលទៅមើលអង្គភាពមន្ទីរឃុំឃាំង អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជានៅថ្ងៃចុងសប្តាហ៍ និង៥) ខៀវ សំផន ត្រូវបានរៀបចំកាលវិភាគឲ្យធ្វើការផ្តល់សក្ខីកម្មចំនួនកន្លះថ្ងៃតែប៉ុណ្ណោះ ។ ទោះបីជាមានអំណះអំណាងដែលការទាមទារទាំងនេះលើសពីសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ខៀវ សំផន នៅក្នុងគោរពតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ក៏ភាគីសហ

ព្រះរាជអាជ្ញាពុំមានការជំទាស់ចំពោះក្រុមមេធាវីការពារក្តី ទាក់ទងនឹងផលប្រយោជន៍នៃការធានានូវសក្ខីកម្មរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ ។ ខៀវ សំផន ក្រោយមកបានបញ្ជាក់ថា មូលហេតុដែលខ្លួនច្រានចោលនូវការផ្តល់សក្ខីកម្មពុំមែនដោយសារតែការកំណត់នូវបញ្ហាទាំងប៉ុន្មានខាងលើនោះទេ ប៉ុន្តែមានឫសគល់ នៃបញ្ហាទូទៅពាក់ព័ន្ធនឹងការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ ៖

ហេតុផលដែលខ្ញុំសម្រេចប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ខ្ញុំនៅស្ងៀម ។ ហេតុផល គឺមកពីតុលាការមិនគោរពនូវសិទ្ធិរបស់ខ្ញុំនិងមេធាវីការពារក្តីរបស់ខ្ញុំ ។ ពីមុនខ្ញុំជឿតុលាការនេះ ប៉ុន្តែជាបន្តបន្ទាប់ហូរហែមករហូតដល់ដំណាក់កាលចុងក្រោយនេះ ខ្ញុំលែងជឿហើយ ខ្ញុំអស់ជំនឿហើយ ។ ខ្ញុំសូមជម្រាបខ្លីប៉ុណ្ណេះ ។

ស្រដៀងគ្នានេះដែរ កាលពីពាក់កណ្តាលខែកក្កដា ជនជាប់ ចោទ នួន ជា បានជូនដំណឹងជូនអង្គជំនុំជម្រះដោយពុំមានការ ត្រៀមទុកជាមុនថា ៖

ដូចដែលខ្ញុំតែងតែបានលើកឡើងមកហើយថា តុលាការនេះមិនបានគោរពទៅលើគោលការណ៍នៃការកាត់សេចក្តីដ៏ត្រឹមត្រូវនិងយុត្តិធម៌នោះទេ ។ ខ្ញុំបានសង្កេតឃើញការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាប់ចោទក៏ដូចជាក្រុមមេធាវីការពាររបស់ខ្ញុំវិវត្តពីអាក្រក់ ទៅកាន់ទៅកាន់តែអាក្រក់ថែមទៀត ។ ខ្ញុំក៏អស់ជំនឿលើតុលាការនេះដូចលោក ខៀវ សំផន ដែរ ។

ការប្រព្រឹត្តរបស់តុលាការមកលើខាងយើងខ្ញុំគឺ នៅភពម្ខាង ហើយខាងព្រះរាជអាជ្ញាគឺនៅភពម្ខាង ។ ជាក់ស្តែងដូចជានៅពេលថ្មីៗនេះ មេធាវីរបស់ខ្ញុំត្រូវបានកាត់ផ្តាច់មិនឲ្យសួរសំណួរជាសារធាតុដើម្បីដោះស្រាយបន្ទុកមកលើរូបខ្ញុំនោះទេ ។ នេះជាភាពអយុត្តិធម៌មួយដែលរារាំងមិនឲ្យមេធាវីរបស់ខ្ញុំបំពេញនូវតួនាទីការពារខ្ញុំដោយពេញលេញ ។

នេះជារឿងក្តីនៃអាយុជីវិតរបស់ខ្ញុំ មិនមែនធ្វើលំៗឲ្យតែឆាប់រហ័សដើម្បីដាក់ទោសខ្ញុំនោះទេ ។ ដោយភាពអស់ជំនឿ និងប្រព្រឹត្តដោយលម្អៀងបែបនេះ ខ្ញុំសូមជូនដំណឹងថា ខ្ញុំមិនឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញានិងភាគីនានានៅក្នុងតុលាការ ដែលមិនយុត្តិធម៌នេះទេ ។ ក្នុងគ្រានេះការពិត យុត្តិធម៌ និងមានប្រយោជន៍ត្រូវបានបំផ្លាញដោយតុលាការ ។

ភាគីសហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងថា តាមរយៈការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ និងការជ្រើសរើសឆ្លើយតបនឹងសំណួរនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ជនជាប់ចោទបានបង្ហាញភ័ស្តុតាងដោយការបោះបង់ នូវសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបសំណួរ ។ កាលពីឆ្នាំមុន សហព្រះរាជអាជ្ញាបានបញ្ជាក់ថា ៖

ច្បាស់ណាស់ វាជាទម្លាប់មួយពុំអាចទទួលយកបាន ទេដែលជនជាប់ចោទរក្សាសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបហើយគាត់បានធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ថា «ខ្ញុំមិនមានការងារអ្វីពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ទីរស-២១ទេ»

“អ្នកចោទប្រកាន់ខ្ញុំឈ្មោះ ឌុច នោះគឺជាជនកុហក” ។ ការដែលបានធ្វើការអះអាងបែបនេះហើយ និងបដិសេធមិនឆ្លើយនូវសំណួរផ្សេងៗគឺដើម្បីការការពារខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ។ មានផលវិបាកជាច្រើន កាលណាជនជាប់ចោទដោះសារនៅក្នុងករណីបែបនេះ ហើយពុំមានអ្វីគួរថ្លឹងថ្លែងជាការកំណត់នូវភ័ស្តុតាងនោះទេ ។ ជំហររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្នើសុំឲ្យតុលាការគប្បីប្រើការបកស្រាយបែបអវិជ្ជមានប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទនៅក្នុងករណីដែលគាត់នៅស្ងៀមបែបនេះ ។

ដូច្នេះនៅពេលនេះ ភាគីសហព្រះរាជអាជ្ញាកំពុងតែស្នើថា ការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ផ្ទាល់មាត់របស់ជនជាប់ចោទកាលពីពេលមុនបានផ្តល់នូវភ័ស្តុតាងតិចតួច ឬក៏គ្មានទម្ងន់ជាភ័ស្តុតាង ហើយថា “គប្បីទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានអវិជ្ជមាននៅក្នុងការពិចារណា លើភាពជាក់ស្តែងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ” ។ ព្រះរាជអាជ្ញារក ឃើញបន្ថែមទៀតនូវឱកាសក្នុងការបង្ហាញពី“ប្រធានបទនិងអង្គហេតុ ដែលព្រះរាជអាជ្ញាតាំងសំណួរចំពោះជនជាប់ចោទ ខៀវ សំផន និង “ស្តីអំពីអ្វីដែលព្រះរាជអាជ្ញានឹងស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទុយនៅក្នុងសេចក្តីសង្ខេបបញ្ចប់សវនាការ” ។

យោងតាមច្បាប់កម្ពុជា ផ្អែកតាមសភាពជាក់ស្តែងពុំបានបញ្ជាក់ពីបញ្ហានេះទេ ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកយកយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ និងនៅក្នុងករណីចំនួនពីរនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ដើម្បីគាំទ្រអំណះអំណាងរបស់ខ្លួន ។ នៅក្នុងសំណុំរឿងទីមួយ ករណីជនជាប់ចោទ ហ្គូតូវីណា និងបក្សពួក អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើកំណត់សម្គាល់នៅក្នុងឯកសារសង្ខេប ៖ “នៅពេលដែលជនជាប់ចោទសម្រេចចិត្តឡើងមកផ្តល់សក្ខីកម្ម ជនជាប់ចោទមានកាតព្វកិច្ចឆ្លើយតបសំណួរ បើទោះបីជាចម្លើយទាំងនោះអាចដាក់ពិរុទ្ធភាពលើខ្លួនឯងក៏ដោយ ។ ករណីមួយទៀតគឺសំណុំរឿង ប្លាហ្គោចេវិក និង ប៊ូគីក អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងជូនដំណឹងទៅជនជាប់ចោទថាមានជម្រើសបីនៅក្នុងវិធានរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ៖ នៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបដោយពុំមានការពិចារណាអវិជ្ជមាន សេចក្តីថ្លែងការណ៍ដោយពុំមានការធ្វើសម្បថ ដោយពុំមានការសួរដេញដោល (សេចក្តីថ្លែងការណ៍ពុំសូវមានទម្ងន់ ប៉ុន្តែពុំត្រូវទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានអវិជ្ជមាន) ឬធ្វើសេចក្តីប្រកាសជាឱឡារិក និងធ្វើសក្ខីកម្មដូចជាសាក្សីនៃសំណុំរឿងដែរ ។ ប្រសិនបើជម្រើសធ្វើសេចក្តីប្រកាសជាឱឡារិក និងធ្វើសក្ខីកម្ម ដូចជាសាក្សីនៃសំណុំរឿងត្រូវបានទទួលយក បើទោះជាជនជាប់ចោទប្រើប្រាស់សិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបលើបញ្ហានានាដែលបានលើកឡើង“បញ្ហានេះអាចមានលទ្ធភាពនាំទៅរកការពិចារណាតិចតួចសក្ខីកម្ម ។

ភាគីសហព្រះរាជអាជ្ញានៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ហាក់ដូចជាស្វែងរកផលវិបាកកាន់តែធំឡើងសម្រាប់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២ ដោយស្នើឲ្យទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានអវិជ្ជមានមិនត្រឹមតែពាក់ព័ន្ធនឹងប្រធានបទពន្យារ ពេលពិភាក្សាជាក់ស្តែងរហូតដល់ពេលចុងក្រោយនៃ

សវនាការប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងពាក់ព័ន្ធនឹងការខកខានមិនបានឆ្លើយតប សំណួរដែលព្រះរាជអាជ្ញាពុំទាន់បានសួរទៀតផង ។ លទ្ធភាពសម្រាប់ភាពពាក់ព័ន្ធផ្ទុយគ្មានដែនកំណត់ ដែលត្រូវលើកឡើងចេញពីអង្គហេតុថា នីតិវិធីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាពុំស្រដៀងទៅនឹងនិតិវិធីនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវីទេ ។ ទាំងវិធាននៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ផ្តល់ឱកាសដល់ជនជាប់ចោទក្នុងការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ ដោយពុំចាំបាច់ធ្វើសម្បថនៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ ។ ប៉ុន្តែខុសគ្នារវាងច្បាប់នៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី ដែលផ្អែកលើប្រព័ន្ធច្បាប់ខំមិនឡូ និងច្បាប់នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដែលផ្អែកលើប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលឡូ «ពុំមានច្បាប់សម្រាប់ជនជាប់ចោទក្នុងការធ្វើសម្បថ» និងផ្តល់សក្ខីកម្មដូចជាសាក្សីនោះទេ ។ ឆន្ទៈរបស់ជនជាប់ចោទចង់ឲ្យមានការតាំងសំណួរតាមរយៈនីតិវិធីរបស់តុលាការ ។ ដូច្នេះ ជនជាប់ចោទនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាពុំបានប្រកាន់ជំហរសម្រាប់សក្ខីកម្ម ដែលមានការកម្រិតព្រំដែន ប៉ុន្តែ ផ្អែកតាមទ្រឹស្តីអាចមានលទ្ធភាពឆ្លើយសំណួរក្នុងអំឡុងពេលមួយឆ្នាំកន្លះនៃសវនាការស្តីពីប្រធានបទជាច្រើនដែលត្រូវលើកឡើង ។

កាលពីឆ្នាំមុន នៅពេលដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាដាក់សារណាដំបូងបានលើកឡើងថា ជនជាប់ចោទបានលះបង់សិទ្ធិនៅស្ងៀម មិនឆ្លើយតបដោយផ្តល់ជូនវិញនូវការជ្រើសរើសធ្វើសក្ខីកម្ម ហើយក្រុមមេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន បានជំទាស់ ។ មេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន អះអាងថាពុំអាចអនុវត្តបទដ្ឋានអន្តរជាតិបានទេដោយហេតុថា ស្ថានភាពនេះនាំឲ្យជនជាប់ចោទត្រូវហៅ ដូចជាសាក្សីធ្វើសម្បថ ដែលនេះពុំស្របតាមនីតិវិធីដែលអាចអនុវត្តបាននៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាទេ ។ លើសពីនេះទៀត មេធាវីបានលើកយកគោលការណ៍សំខាន់ថា តុលាការអន្តរជាតិ «បញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ពីភាពខុសគ្នារវាងសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ជនជាប់ចោទធ្វើនៅក្នុងតុលាការ (អំពីអ្វីដែលជនជាប់ចោទមិនអាចត្រូវគេសួរដេញដោល) និងសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដែលជនជាប់ចោទធ្វើនៅពេលបង្ហាញខ្លួន ដូចជាសាក្សីនៅក្នុងការការពារខ្លួន» ស្តីពីអ្វីដែលជនជាប់ចោទត្រូវសួរដេញដោល ។ ភាពខុសគ្នានេះមានសារសំខាន់ ប៉ុន្តែមានភាពខ្វះចន្លោះ ដោយសារនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី នៅពេលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួន អនុញ្ញាតឲ្យមានការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដោយពុំចាំបាច់ធ្វើសម្បថ ។

នេះជាភាពទូទៅនៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការនីតិវិធី ប៉ុន្តែពុំត្រូវធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដដែលជាថ្មីម្តងទៀតក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលសវនាការ ដូចអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២ នេះទេ ។

បញ្ហាស្មុគស្មាញ ការអនុវត្តរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២ តាមរយៈការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍នៅខាងក្រៅ ការតាំងសំណួរជាផ្លូវការពុំបានបង្ហាញឲ្យឃើញជាមុនតាមរយៈវិធានរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាផ្ទាល់ទេ ។

បញ្ហាផ្លូវច្បាប់ ការសម្រេចចិត្តរបស់ជនជាប់ចោទ មិនផ្តល់សក្ខីកម្ម នៅពុំទាន់បានកំណត់នៅឡើយ ។ ប៉ុន្តែសំណើររបស់ភាគីសហព្រះរាជអាជ្ញា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតទៅលើការសម្រេចផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួនកាលពីថ្ងៃទី១៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ស្តីពីការជាប់ទាក់ទងនឹងជម្រើសផ្តល់សក្ខីកម្ម ដែលទទួលយកការយល់ឃើញរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលថាជម្រើសឆ្លើយតបនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណាក់កាលសវនាការ គឺអាចប្រៀបប្រដូចទៅនឹងសក្ខីកម្មរបស់សាក្សី ។ គួរកត់សម្គាល់ថា ច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មាត្រា៣៥ថ្មី(ឆ) ការពារសិទ្ធិជនជាប់ចោទ«មិនត្រូវបានគេបង្ខំឲ្យឆ្លើយប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង ឬបង្ខំឲ្យឆ្លើយសារភាពថាមានកំហុស» ។ អង្គជំនុំជម្រះសម្រេចថា ៖

នៅក្នុងការវាយតម្លៃអំពីពិរុទ្ធភាព ឬសុចរិតភាពរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះនឹងពិចារណានូវរាល់ភ័ស្តុតាងដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខខ្លួន និងជាកម្មវត្ថុនៃការពិនិត្យរួមទាំងសក្ខីកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ និងរបៀបដែលជនជាប់ចោទផ្តល់សក្ខីកម្ម ។ នៅក្នុងន័យនេះ និងនៅពេលដែលជនជាប់ចោទសម្រេចជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង រវាងសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបនឹងការផ្តល់សក្ខីកម្មនោះអង្គជំនុំជម្រះអាចនឹងកត់សម្គាល់អំពីបញ្ហានៅពេលវាយតម្លៃអំពីភាពគួរឲ្យជឿជាក់បានរបស់គាត់ ។ យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ ដែលពាក់ព័ន្ធបង្ហាញថា ការសម្រេចជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯងក្នុងការនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប អាចត្រូវបានប្រើក្នុងការទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទុយ ។ នៅក្នុងករណីណាក៏ដោយអង្គជំនុំជម្រះនឹងមិនផ្អែកទាំងស្រុងលើការទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទុយចេញពីការរក្សាសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបនៅក្នុងការវិនិច្ឆ័យអំពីកំហុសឡើយ ។

ប៉ុន្តែការមិនឆ្លើយតប គឺជាព្រំដែននៃ«ប្រធានបទ និងអង្គហេតុ» សម្រាប់ការទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទុយក្នុងការវិនិច្ឆ័យពីកំហុស ។

–ចប់–